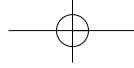
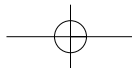

En feministisk spådom for EU

EU - lige nu

En feministisk spådom for EU

Mette Fink-Nielsen og Sophie Mathiesen (red.)

Lisa Cassina

Charlotte Gerhauge

Eva Leisner

Sissel Lea Nielsen

Sofie Carsten Nielsen

feministisk forum, København, december 2002.

Konferencen "EU – lige nu" blev afholdt den 14. november 2002.

Publikationen består af indlæg fra feministisk forum samt taler og oplæg fra konferencen, redigeret af feministisk forum.

Tak til oplægsholderne for at sætte debatten i gang og for tilladelse til at trykke deres oplæg.

Konferenceoplæggene i deres fulde længde samt diskussionerne i deres helhed er at finde på www.feministiskforum.dk under ikonet "EU – lige nu".

Tak til NGO Center for økonomisk støtte til udarbejdelse af publikationen.

Tak til Ligestillingsafdelingen, Nævnet vedrørende EU-oplysning og NGO Center for økonomisk støtte til afholdelse af konferencen "EU – lige nu".

Tak til Dagbladet Information for samarbejdet om konferencen og udgivelse af publikationen.

Design og layout: Ulla Hilden og Marianne Bahl.

Tryk og bogbind: Mediefabrikken.

Oplag: 300 stk.

Yderligere eksemplarer kan rekvireres hos:

Mediefabrikken (Informations Forlag)

St. Kongensgade 40E, 3.

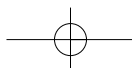
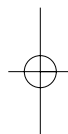
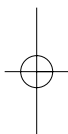
Postbox 188

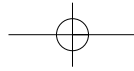
1006 København K

Telefon: 33 69 60 08

Fax: 33 69 60 18

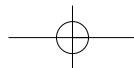
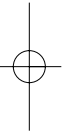
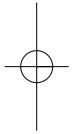
Publikationen findes også elektronisk på www.feministiskforum.dk

Indhold

- 4 Ulighedens lyst og lidelse – mage og umage**
Åbningstale ved Suzanne Brøgger
- 10 Bliver det nogensinde anderledes? Viden om ligestilling**
Indledning ved feministisk forum
- 12 Danmark som foregangsland? I**
Oplæg ved Kirsten Ketscher
- 16 Danmark som foregangsland? II**
Oplæg ved Karen Sjørup
- 18 Feministiske visioner for Europa – en nødvendighed og mulighed**
Oplæg ved Sofie Carsten Nielsen
- 24 Bud på EU og ligestilling – fra nord til syd, højre til venstre**
Oplæg ved Malin Björk, Sofia Fernandes, Charlotte Gerhauge,
Trine Pertou Mach, Helle Sjelle, Helle Thorning-Schmidt og Kamal Qureshi
- 26 Kunne det være anderledes? Visioner for ligestilling**
Indlæg ved feministisk forum
- 32 Er det allerede ved at ændre sig? Strategier for ligestilling**
Indlæg ved feministisk forum
- 34 Hold dig orienteret**

Ulighedens lyst og lidelse - mage og umage

Suzanne Brøgger

Dansk forfatter, født i København den 18. november 1944. Skolegang i Silkeborg og Bangkok. Studier i fransk og russisk ved Københavns Universitet. Har skrevet ca. 20 bøger i alle genrer; romaner, essays, digte, dramaer og børnebøger, som tilsammen er oversat til ca. 20 sprog. Har modtaget mange priser, bl.a. Holberg Medaljen (1992), Det Smagende Selskabs pris til de skønne Kunster og Videnskaber (1981) samt den sjældne Gabor-pris (1987) for at have "tilført danskernes tilværelse og tankegang en ny dimension". Medlem af Det Danske Akademi, Rungstedlund og bestyrelsen for Gyldendal og Sorø Akademi

I dette øjeblik, hvor vi står overfor en gendannelse af det delte Europa med den såkaldte "udvidelse", og det begynder at gå op for os, at EU ikke længere er en eksklusiv klub for de rige få, men identisk med Europas egen skæve virkelighed, så må vi også midt i uligheden finde en balance mellem den kvindelige position, der hedder: "Jeg kan huske" - og den mandlige position: "Lad os se at komme videre". Vi må hele tiden holde os for øje, at erindringen, Europas adelsmærke, ikke bliver fortrængt af fornægtelsen - Europas fremdrift. Og omvendt. At fremdriften ikke bliver kvalt af sørgelige minder.

I et Europa, der blomstrer med tusind uligheder, polakker der pløjer med hest og Frankrig, der sprænger atomvåben, nomader fra Lapland som fuldgyldige medlemmer af EU, mens symfonikerne i Prag - den mest europæiske by af alle - endnu ikke er det, kan det virke arrogant at tale om kønsbestemte uligheder.

Det hele Europa, vi kommer til at opleve, før eller senere, er præget af stor ulighed, både når det gælder levestandard, men især af en historisk ulighed, der efterlod halvdelen af Europas befolkning i et samfundssystem, hvor man indtil for kun 11 år siden kunne

“

I et Europa, der blomstrer med tusind uligheder [...], kan det virke arrogant at tale om kønsbestemte uligheder”

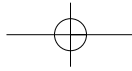
[...] kønsforskellen – hvad enten den går på påfuglehaler eller omskæring af småpiger – er det grundliggende sted, hvor vi som mennesker tvinges til at tænke i forskelle"

blive banket op om natten og tortureret eller deporteret for at være i besiddelse af en eller anden bog. Og vi i Vesteuropa sagde: "De har det jo meget godt" - for at dulme samvittigheden over den ulighed, der blev Europa påtvunget efter 2. verdenskrig. Og hvor ethvert kritisk pip overfor forholdene blev opfattet som benzin på den kolde krigs bål. Og det var måske det værste ved den kolde krig: Man kunne ikke tale sandt, hverken i øst eller vest. Så dér var vi måske mere ligestillede, end vi anede, selvom konsekvenserne af at overskride forbudene i vest og øst var forskellen på liv og død.

På denne historiske baggrund med tilføjelsen af den globale ulighed, ikke at forglemme, kan det forekomme absurd - eller i det mindste forkælet - at åbne en feministisk konference om ligestilling i EU og Danmark.

Når det alligevel forekommer så nødvendigt, er det jo fordi kønsforskellen - hvad enten den går på påfuglehaler eller omskæring af småpiger - er det grundliggende sted, hvor vi som mennesker tvinges til at tænke i forskelle. Nyde forskelle og lide under dem. For de kønsforskelle, der opretholdes og udryddes og som er til konstant og evig forhandling, de er forbundet med en helt grundliggende nydelse og lidelse, hvor det ene ikke altid kan skilles fra det andet. Ellers ville statistikkerne ikke se ud, som de gør.

Når man læser de gamle feminister fra Mary Wollstonecraft til Emma Goldman og hører deres råb på ligeret, bliver man slået af, hvor mange økonomiske og juridiske forhindringer for ligestillingen, som for længst er overvundet, både i Danmark og EU, uden at der er sket de helt store grundliggende ændringer i kønsrollemønstret af den grund.

”

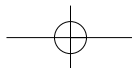
[...] der [findes] tydeligvis et urmønster i hængedyndet, som det kræver en individuel livsindsats at slippe fri af. Vi spjætter og spræller i klistret i håbet om, at det en dag må holde op. Men den personlige indsats slipper vi aldrig for, uanset hvor mange konferencer, vi holder"

”

”

Skulle det monstro være en usynlig lovmæssighed, at kvinder dybest set føler sig værdiløse?"

**Ethundrede
fyrre millioner
kvinder er på
verdensplan
blevet sexuel
omskåret, og
hvis man så
tilføjer det antal,
der er blevet det
i åndelig for-
stand, så er det
rigtig mange, så
er det næsten
halvdelen af
jordens befolk-
ning"**

Bortset fra dødsstatistikken, hvor netop danske kvinder omsider har indhentet mændene og har fået ligestilling, når det gælder dødelige livsstilssygdomme. Men bortset fra dette forhold, hvor ligestilling nu er opnået, findes der tydeligvis et urmønster i hægedyndet, som det kræver en in-dividuel livsindsats at slippe fri af. Vi spjætter og spræller i klistret i håbet om, at det en dag må holde op. Men den personlige indsats slipper vi aldrig for, uanset hvor mange konferencer, vi holder.

Hvilken er da vejen, strategien? Lad mig slå fast med det samme: Tal aldrig om "identitet". Hold jer fra "identiteten". Det er en fælde. Al tale om køn og identitet lukker sig om sig selv og er en blindvej, der ikke fører nogen steder hen. Vis mig hvad du gør, og jeg skal sige dig, hvem du er. Hvem du er, kan du ikke få besvaret i EU. Men du kan handle ud fra et fuldgyldigt borgerskab i bevidstheden om dine rettigheder som borger i Europa og i Danmark, som er et af de fire - og dermed få - lande i verden, hvor pigernes ligestilling, når det gælder højere uddannelse, er 95%. Men det gælder for hele Europa, desværre, både i Øst og Vest, Syd og Nord, at fattige kvinder ikke har del i ligestillingsgevinsterne, og at der vistnok er en generel tendens til feminisering af fattigdommen over hele linien.

Det dynd, vi tilsyneladende ikke kan komme fri af, handler om at kvinder, hver eneste dag, er genstand for overgreb: vold, voldtægt, mishandling, omskæring, udelukkelse. Ethundrede fyrre millioner kvinder er på verdensplan blevet seksuelt omskåret, og hvis man så tilføjer det antal, der er blevet det i åndelig forstand, så er det rigtig mange, så er det næsten halvdelen af jordens befolkning.

Men det globale generer os måske ikke? Ikke desto mindre ser vi i Europa i de senere

år en voksende trafik, når det gælder slavehandel med kvinder. Der er en klar tendens i alle økonomisk tilbagestående områder, som var det en grundlov, at kvinder sælges, sælger sig selv, bliver solgt. Skulle det monstro være en usynlig lovmæssighed, at kvinder dybest set føler sig værdiløse? Efter narkotika og våben udgør kvinder det primære råstof som handelsvare - og som krigsbytte. Nedlæggelsen af fjendens kvinder er identisk med at have erobret fjendens jord og territorium - den egentlige kastration af fjenden. Voldtægten af modpartens kvinder er den sikre sejr over krigspartneren, hvad enten scenen hedder Rwanda eller Balkan - i Europa.

Den profession, der forbinder størstedelen af al organiseret kriminalitet hedder: Prostitution. FN betragter prostitution som vore dages slaveri. Og i Danmark har en dansk politiker gjort sig til talskvinde for at forbyde kvindens ældste erhverv. Vi var jo de første til at afskaffe slavehandelen, så vi kunne roligt gå videre fra, hvor vi slap. Alligevel tvivler jeg på, at sagen kan vindes. For netop her befinder vi os i et hægedynd, hvor lyst og lidelse hænger sådan sammen, at det ikke er til at skille ad. Individets frigørelse og selvbestemmelse taget i betragtning, skulle det undre, om nogen ny grundlov - eller konvent - nogensinde ville forbyde prostitution eller andre former for frivillig slavehandel. Men bemærkelsesværdigt er det, at der i Danmark næsten ingen forskning findes i prostitution.

Ingen myte inkarnerer så tydeligt og - tvetydigt - den kollektive sandhed om sammenhængen mellem lyst og lidelse ved kønsforskellen som myten om Marilyn Monroe. På én gang attrået idol og skræmmebillede. Ingen sætter som hun så grelt et lys på sammenhængen mellem indre værdiløshed og forførende udstråling, mellem det, vi hungrer efter og går til bunds på.

At lyst og lidelse er så tæt forbundne fremgår helt tydeligt af den omstændighed, at en kvindes største risiko for overfald, voldtægt, mishandling og mord er - i familiemyggen, derhjemme. Indenfor hjemmets fire vægge. En ud af fem kvinder bliver hver dag overfaldet fysisk eller sexuelt. I alle sociale miljøer. Hjemme-volden medfører ubeskrivelig menneskelig lidelse og koster mange millioner årligt, alligevel er der, ligesom det er tilfældet med prostitution, næsten ingen forskning i hjemme-vold. Man begynder at se et mønster.

Et område, hvor det er svært at se, hvordan lysten og lidelsen hænger sammen, er den manglende ligeløn. Piger klarer sig bedre end drengene i skolen, generelt. Men både i den offentlige og private sektor diskrimineres kvinder på arbejdsmarkedet fortsat, på alle niveauer. Eller skulle vi sige, at kvinder lader sig diskriminere og finder sig i det? Arbejdsløsheden er absolut højest for kvinder. I 1950 fik kvinder 36% mindre i løn end mænd, i dag er det 28% mindre i løn for kvinder. Med den fart vil det tage et helt århundrede, før vi opnår ligeløn på arbejdsmarkedet i Europa. Med mindre "gender-mainstreaming" som politisk værktøj i EU kommer til at gøre en forskel?

Men kan der overhovedet være lyst forbundet med den manglende ligeløn? Eller skulle lysten monstro ligge i andre prioriteringer i intimsfæren, som ikke er påbudt ved lov, men valgt til eller fra efter egne tilbøjeligheder. Spørgsmålet er i så fald: Hvad skal mine lyster koste mig som kvinde? Hvor dyrt skal

det være for mig at føde mine børn (med smerte) og sikre dem en god opvækst, når mine børn tilfældigvis også er samfundets fremtidige arbejdskraft?

Kvinder kan sagtens undertrykke sig selv uden mænd, men - som det fremgår - hjælper det, når der er mænd i nærheden. Ifølge en ny kultur-teori skulle påfuglens besværlige hale være et handicap, som favoriserer hannen i forhold til de hunner, hvis fornemste opgave i den menneskelige udviklingshistorie det skulle være at udvælge sig de gener, de vil videreføre slægten med. Tendensen hedder at "umage giver mage". At kvinderne flokkes om de mænd, der kan præstere det ypperlige.

Hertil er der at sige, at der i hele kulturhistorien ikke er et eneste eksempel på, at en kvindes Nobelpris har skaffet hende mage, uanset hvor meget umage hun har gjort sig. Tværtimod! For kvinder er kompetence, dygtighed - umage - ikke kvalificerende, når det gælder om at parre sig og finde en mage. Og derfor har flertallet af kvinder altid holdt sig fra at udvikle sig i angsten for at blive for kloge. Og derfor findes der så mange dygtige og dejlige piger i lederstillinger, som bare ingen mage kan få og dermed ingen børn. De gjorde sig for megen umage.

Dette er den grundliggende, pinagtige, ubarmhjertige ulighed, som ingen paragrafer kan rokke ved. Min spådom skal derfor være et spørgsmål: Bliver det nogen sinde anderledes? Kunne det være anderledes? Er det allerede ved at ændre sig?

Efter narkotika og våben udgør kvinder det primære råstof som handelsvare – og som krigsbytte"

Hvor dyrt skal det være for mig at føde mine børn (med smerte) og sikre dem en god opvækst, når mine børn tilfældigvis også er samfundets fremtidige arbejdskraft?"

Ifølge en ny kultur-teori skulle påfuglens hale favorisere hannen i konkurrencen om hunnerne. Tendensen hedder, at "umage give mage"

I 1950 fik kvinder 36% mindre i løn end mænd, i dag er det 28% mindre i løn for kvinder. Med den fart vil det tage et helt århundrede, før vi opnår ligeløn på arbejdsmarkedet i Europa"

Bliver det nogensinde anderledes? Viden om ligestilling

Indledning ved feministisk forum

Bliver det nogensinde anderledes? Med dette spørgsmål afsluttede Suzanne Brøgger sin åbningstale på konferencen "EU - lige nu" den 14. november 2002. feministisk forum havde med denne konference sat rammerne for at diskutere ligestilling af kvinder og mænd i Danmark og EU.

Forandring er en mulighed. Spørgsmålet er, hvilken forandring vi ønsker, og hvordan vi skaber denne forandring. Med andre ord: Hvilke visioner og strategier vi har for ligestilling.

Det handler denne publikation om. Publikationen består af redigerede oplæg fra konferencen og indlæg fra feministisk forum, der sætter fokus på myter om ligestilling, visioner for ligestilling og på hvordan vi sammen kan arbejde for at realisere vores ønske om et EU med ligestilling mellem kønnene som en af grundværdierne.

Jamen vi har da ligestilling i Danmark!

Hvorfor tjener kvinder i gennemsnit 28% mindre end mænd? Hvorfor tager kun 50-60% af alle mænd de første 2 ugers orlov efter fødslen? Hvorfor insisterer de danske mænd ikke på at få en større del af orloven? Hvorfor tager kvinderne sig af tøjvasken i 97% af alle danske hjem? Hvorfor bruger drenge i gennemsnit 28 minutter på husarbejde om ugen, mens piger bruger 137 minutter? Hvorfor udgør kvinder kun 38% af Folketingets medlemmer og 28% af danske ministre? Hvorfor er 90% af danske borgmestre mænd? Hvorfor er kun 16% af de offentlige topchefer kvinder? Hvorfor har kun 17 ud af de 500 største danske virksomheder kvinder i topledelsen?

Fakta

Find flere fakta hos Center for Ligestillingsforskning på hjemmesiden www.celi.dk og i Bom & Bjerke: Udslag – hverdagsfeminisme i det 21. århundrede, Elkjaer og Hansen, 2002

Nogle påstår, at "det frie valg" er baggrunden for disse forskelligheder. Vi mener ikke, at "det frie valg" er så frit endda. Vi tror, at det hænger sammen med økonomiske og sociale strukturer og identitetsmæssige normer i vores samfund. Derfor er ligestillingskampen i Danmark ikke afsluttet, som nogle påstår.

Mange af de kønsskævheder, der findes i Danmark, findes også i de andre medlemslande i EU. Men der er stor forskel på de enkelte lande. For eksempel har de sydeuropæiske lande ikke så høj erhvervsfrekvens blandt kvinder som de nordiske lande, selvom der sker ændringer blandt de unge kvinder i Sydeuropa. Til gengæld er arbejdsmarkedet ikke lige så kønsopdelt i Sydeuropa, og der er langt flere kvinder i topledelsen i Portugal end i Danmark i forhold til deres andel på arbejdsmarkedet.

Kønsskævhederne findes også i EU's institutioner. Kvinder er stadig underrepræsenteret både i Europa-Parlamentet og i Europa-Kommissionen. I Konventet om EU's fremtid udgør kvinderne kun 17 af de 105 officielle repræsentanter fra medlems- og kandidatlandene. Ingen af disse 17 kvinder er danske.

Hvorfor ligestilling?

Der er mange gode grunde til, hvorfor vi skal ligestille kvinder og mænd.

- Vi skal arbejde for ligestilling af kvinder og mænd, fordi kvinder udgør halvdelen af befolkningen. Manglende ligestilling er et demokratisk underskud.
- Vi skal arbejde for ligestilling, så kvinder og mænd i højere grad kan vælge at leve deres liv uafhængigt af snærende kønsnormer og -konstruktioner.
- Vi skal arbejde for ligestilling af kvinder og mænd for at realisere kvinders og mænds økonomiske, følelsesmæssige og sociale potentialer.
- Vi skal arbejde for ligestilling af kvinder og mænd, fordi Danmark er forpligtet til det via vores medlemskab af EU, jf. traktaten om oprettelse af det Europæiske Fællesskab, artikel 2 og 3.
- Vi skal arbejde for ligestilling af kvinder og mænd, fordi Danmark i 1983 tiltrådte FN's kvindekonvention, hvoraf det fremgår, at det ikke er tilladt at have den opfattelse, at det ene køn er mere eller mindre værd end det andet eller at have opfattelser baseret på fastlåste kønsroller.

Svaret på Suzanne Brøggers spørgsmål, om det nogensinde bliver anderledes, er: Ja, det skal blive anderledes. Men det sker ikke af sig selv. Vi må kæmpe for det.

EU's feministiske potentiale

Men hvordan får vi ligestilling? Hvordan ændrer vi lovgivningen, de økonomiske og sociale strukturer og de identitetsmæssige normer i Danmark og i EU?

Køn og ligestilling skal være emner, alle danskere kan og tør tage stilling til.

Det samme gælder for EU. EU præsenteres ofte som noget særligt, vi danskere kun behøver at beskæftige os med ved specielle lejligheder, først og fremmest ved folkeafstemningerne, hvor valget står mellem et entydigt ja eller nej. Men kan vores holdning til EU rummes i et enkelt ord? Og kan EU begrænses til et enkelt område? Det mener vi ikke. EU vedrører ikke kun udenrigspolitik. EU er en del af alle politikområder i Danmark. Ligesom køn og ligestilling.

Med publikationen sætter vi fokus på, hvordan vi kan bruge EU aktivt til at fremme ligestilling af kvinder og mænd. Uanset om vi i udgangspunktet er overvejende positivt eller negativt indstillet over for EU.

Der er muligheder i EU's udvikling, fordi EU – på trods af mangler – stadig er et åbent politisk projekt. Og så er EU en politisk arena, der har feministisk potentiale.

Ingen demokratiske, feministiske fremskridt sker af sig selv. Hverken på europæisk eller nationalt niveau. Vi er nødt til at holde fast i – og kæmpe for – at ligestilling i bred forstand bliver en af de fælles normer for det europæiske projekt. Vi er nødt til at have feministiske visioner for Europa.

Med denne publikation giver vi bud på visioner og strategier for ligestilling mellem kønnene i Danmark og EU. Vores håb med publikationen er, at andre vil finde inspiration, argumenter og energi til det fælles arbejde for ligestilling mellem kønnene.

God læse- og arbejdslyst!

Danmark som foregangsland? I

Kirsten Ketscher

Professor i socialret ved det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet siden 1991. Professor på afdeling for kvinderet ved det Juridiske Fakultet, Oslo Universitet siden 1992. Dr. jur. i 1991 med afhandlingen "Offentlig børnepasning i retlig belysning". Kirsten Ketschers juridiske forskning har et integreret kønsperspektiv, og hun har beskæftiget sig med kvinderetlige emner siden studietiden, herunder bl.a. kvinders menneskerettigheder generelt samt EU's sociale dimension. Seneste publikationer er en lærebog (udkommet september 2002) og en artikel (udkommet oktober 2002) om EU-rettens indflydelse på dansk socialret

"Vores grundlov, der blev revideret i 1953, berører ikke spørgsmålet om ligestilling af kvinder og mænd. Det lå ikke grundlovsfædrene på sinde i 1953, selv om man allerede i 1948 havde tiltrådt FN's verdenserklæring, som jo forbyder diskrimination på grund af køn. Det samme gælder den europæiske menneskerettighedskonvention. I 1983 tiltrådte Danmark FN's kvindekonvention, men først i år 2000 kom der i Danmark en generel lovbestemmelse, der sidestiller kvinder og mænd i forhold til lige rettigheder. Lovbestemmelsen er den første tydeliggørelse af, at en af samfundets grundværdier er ligestilling af kvinder og mænd. Ligestilling af kvinder og mænd er ikke afhængig af, om den står i grundloven eller andre steder, men funktionen er, at det tydeliggøres som værdi.

Konventionen

FN's kvindekonvention betegnes formelt som FN's konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination af kvinder. Konventionen er fra 1979. I Danmark er den optrykt som bekendtgørelse nr. 83 af 9.9.1983. Konventionen kan findes på www.menneskeret.dk

Loven

Lov om ligestilling af kvinder og mænd kan findes på Minister for Ligestillings hjemmeside www.lige.dk

Hvis jeg skal karakterisere den danske holdning i forhold til EU-rettens ligestillingsprojekt, så vil jeg kalde den provinsiel, træg, præget af selvovertur og uvillighed. Man viser ikke stor energi i at tydeliggøre bestemmelserne, selv om man kender dem. Det allerværste er, at der som konsekvens er stor uvidenhed både hos myndigheder og borgere om de rettigheder, man faktisk har.

EU og ligestilling

Hvordan har EU så forholdt sig til kvinders rettigheder? Vi kan jo kigge på EF-traktatens artikel 2 og se, at det, vi ikke har i grundloven, nemlig ligestilling af kvinder og mænd, det har vi dér. I den står nemlig, at Fællesskabet har til opgave at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder.

Traktaten

Traktaten om oprettelse af det Europæiske Fællesskab, artikel 2:
"Fællesskabet har til opgave gennem oprettelsen af et fælles marked og en Økonomisk og Monetær Union [...] at fremme [...] ligestilling mellem mænd og kvinder"

Mainstreaming

Så kan vi kigge på mainstreamingprincippet. Det siger, at i alle de aktiviteter, EU laver, tilstræber EU at fremme ligestillingen mellem mænd og kvinder. Det vil sige, at alt, hvad der overhovedet foregår i Unionen, har noget at gøre med ligestillingen af kvinder og mænd. Og når der er et mainstreamingprincip i unionen, så er der altså også et mainstreamingprincip her i landet.

Princippet om ligebehandling

I forbindelse med Nice-traktaten kom der en politisk erklæring om grundlæggende rettigheder. Danmark ville jo ikke være med til at skrive under, men det betyder i denne sammenhæng ikke så meget. I denne grundlæggende erklæring har vi i artikel 21 en bred bestemmelse om ikke-forskelsbehandling, hvor køn indgår. I artikel 23 har vi desuden ligestilling mellem mænd og kvinder som en særlig og dermed den mest grundlæggende anti-diskriminationsbestemmelse i EU.

Det næste er et direktiv, som jeg ikke tror, at Justitsministeriet kender, for de bryder sig nemlig ikke ret meget om FN's kvindekonvention. Men det er altså sådan, at EU allerede har mainstreamet kvindekonventionen. I alle nyere direktiver skriver EU kvindekonventionen ind. Så uanset om Justitsministeriet mener, at den skal tydeliggøres eller ej, så mener EU det altså.

Endvidere indebærer princippet om ligebehandling, at man heller ikke må begå overgreb inden for egen gruppe. Vi må altså ikke behandle de fremmede dårligere end andre, men de må heller ikke begå overgreb mod hinanden.

EU som rettighedsprojekt

Hvis jeg skal konkludere omkring EU, så må jeg sige, at EU-lovgivningen, EU's domspraksis og også Europa-Kommissionens arbejde kvalitativt er meget bedre, meget mere professionelt end noget som helst, der bliver udført her i landet. Så der er altså ingen grund til, vi skal synes, at det er synd for dem, at vi ikke kommer derned så tit og fortæller om, hvordan vi gør tingene her. I hvert fald ikke inden for det retlige område.

Mainstreaming

"Mainstreaming er en strategi for ligestillingsarbejdet, som stiller krav om at indarbejde køns- og ligestillingsperspektivet i al offentlig politik, planlægning og forvaltning. Mainstreaming betyder at føre ligestillingsarbejdet ind i hovedstrømmen, til forskel fra, at det foregår på sidelinjen. Implementeringen af mainstreamingstrategien har betydet, at fokus i ligestilling er flyttet til en proaktiv i stedet for en reaktiv tilgang. Det handler altså ikke længere om at ændre på uligheder, når de er sket, men om at forebygge, at de opstår. Ligeledes handler det heller ikke længere udelukkende om særinitiativer, men om at arbejde ud fra en helhedsopfattelse, der indbefatter kønsperspektivet".
Citat fra Minister for Ligestillings hjemmeside. Se mere på www.lige.dk

Jeg har den opfattelse, at EU-projektet også er et rettighedsprojekt og i forhold til kvinders rettigheder, så har jeg ingen fine fornemmelser angående, hvor rettighederne kommer fra. En rettighed, der kommer fra EU, er lige så god som en rettighed, der kommer fra det danske Folketing. Eller rettere: Specielt god i forhold til de rettigheder, der *ikke* kommer fra det danske Folketing.

FN's kvindekonvention er usynlig i Danmark

FN's kvindekonvention er fra 1979 og blev ratificeret af Danmark i 1983. Men den er stort set forblevet usynlig. I begyndelsen når jeg nævnte den for mine studerende, troede de, at det var noget, jeg selv havde opfundet. Men den findes altså. Og den er genstand for en betænkning, som udkom sidste efterår, hvor man skulle vurdere om en række af FN's konventioner skulle inkorporeres, eller det der hedder tydeliggøres, i dansk lov. Det drejer sig om FN's kvinde-, børne-, racediskriminations- og torturkonventioner samt FN's konvention om økonomiske, sociale og politiske rettigheder (ØSK-konventionen).

Kvinders rettigheder som specielle

Og hvad fandt udvalget under Justitsministeriet så ud af? Ja, man får ikke præmie for at gætte rigtigt. Men jeg må sige, at der skete det meget kedelige, at man kunne anbefale, at racediskriminationskonventionen, torturkonventionen og ØSK-konventionen skulle inkorporeres. Men desværre kunne hverken kvinde- eller børnekonventionen inkorporeres. Og hvorfor ikke? Blandt andet fordi de var "specielle".

Så kan man spørge, hvorfor racekonventionen ikke er speciel? Selv om alle har en race, så er dem, den drejer sig om i praksis jo begrænset, mens kvindekonventionen rammer meget bredt; den rummer halvdelen af dem, der er omfattet af racekonventionen, og halvdelen af dem, der er omfattet af børnekonventionen. Jeg mener simpelthen, at det er ideologisk betinget, når man ikke vil bruge den.

Hvis nu Folketinget ikke kommer frem til, at kvindekonventionen skal synliggøres, så lever vi i et frit land. I forskellige situationer kan man sige: Jeg henholder mig til min sta-

Kvindekonventionen

FN's kvindekonvention, artikel 5:

"De deltagende stater skal tage passende forholdsregler:

- a) for at ændre mænds og kvinders sociale og kulturelle adfærdsmønstre med henblik på at opnå afskaffelse af fordomme, sædvaner og al anden adfærd, som hviler på den opfattelse, at det ene køn er mere eller mindre værd end det andet, eller på fastlåste kønsroller;
- b) for at sikre, at undervisning i familiekundskab omfatter den rette forståelse for, at moderskab er en samfundsfunktion, og anerkendelse af mænds og kvinders fælles ansvar for deres børns opdragelse og udvikling dog således at forstå, at hensynet til børnenes tarv er det vigtigste i alle tilfælde"

tus i artikel 5 i kvindekonventionen, hvor det altså ikke er tilladt at have den opfattelse, at det ene køn er mere værd end det andet.

Et sprog til at imødegå diskrimination

I den daglige praksis er der mange problemer, der kan løses ved, at man tænker i disse baner. For eksempel er det forbudt både for fundamentalistiske kristne friskoler og koranfriskoler at undervise børn i, at kvinder er mindre værd end mænd. Kvindekonventionen giver os netop et sprog til at imødegå noget sådant, og det er meget vigtigt. Udover at kunne sige, at man bliver rasende og ikke vil finde sig i det, så kan man henholde sig til, at det er ulovligt og bringe det for domstolen. Det giver altså en mulighed for at forstærke sig selv."

Læs Kirsten Ketschers oplæg i dets helhed på www.feministiskforum.dk under ikonet "EU – lige nu"

Hvorfor? Hvordan?

- Hvorfor er kønsligestilling ikke grundlovsfæstet i Danmark?
- Hvorfor er ligestilling kun en del af EU's samarbejde under søjle 1, dvs. det overstatslige handelssamarbejde? Burde EU's søjle 2 og 3 vedrørende det mellemstatslige samarbejde om fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik samt retlige og indre anliggender også underlægges et kønsperspektiv?
- Hvorfor inkorporerer man ikke FN's kvindekonvention i dansk lovgivning?
- Hvordan kan lovgivning vedrørende halvdelen af Danmarks befolkning karakteriseres som speciel? Alle har da et køn! Karakteriseres FN's kvindekonvention som speciel som følge af den ligestillingspolitik, vi har ført i Danmark, som har handlet om, at mænd og kvinder skal være ens? For så kan man jo ikke få plads til, at kvinder i nogle situationer, og mænd i andre, har behov for en speciel lovgivning

Danmark som foregangsland? II

Karen Sjørup

Leder af Center for Ligestillingsforskning på Roskilde Universitetscenter (RUC). Er uddannet sociolog og har været lektor i kønsforskning siden 1985. Var prorektor på RUC 1996-2000 og derefter direktør for Videnscenter for Ligestilling 2000-2002. Har bl.a. skrevet artiklerne "The Case of Denmark" i Ute Behning (red.): Gender mainstreaming in the European Employment Strategy, ETIU Brussels, 2001 og "Magt og mainstreaming i forskningsverdenen" i Helle Skjerbæk (red.): Midt i strømmen, DJØF, 2001

"Spørgsmålet er, om vi kan takke EU for den ligestilling, vi har i Danmark? Det mener jeg ikke, vi kan. Jeg mener, at de skandinaviske lande har været og stadig er et forbillede for EU's ligestillingsindsats. Det er ikke tilfældigt, at især de svenske kvinder spiller en væsentlig rolle specielt i Europa-Kommissionens ligestillingsarbejde.

Den kvindevenlige velfærdsstat

Men når jeg siger, at vi er et forbillede, så er det ud fra den forståelse, vi har af ligestilling i Danmark. Det er dansk ligestilling, at kvinder har næsten lige så meget fuldtidsarbejde som mænd. Den ligestilling har vi blandt andet nået i kraft af de såkaldte kvindevenlige velfærdsstater med en lovgivning, der understreger, at kvinderne er ønskede på arbejdsmarkedet.

Opbygningen af den velfærdsstat har været et langt træk, der startede helt tilbage i 1970'erne. Den hænger sammen med, hvad der har foregået i EU, men den har først og fremmest noget at gøre med den ligestillingsindsats, der har været så stærk i Danmark. Det har blandt andet handlet om den strategi, der hedder: "Det private er politisk". Den strategi har gjort, at vi i Danmark ikke blot taler om ligestilling som en kvindesag, men også taler om, at mændene skal ændre rolle. Det er der stort set ikke nogen offentlighed omkring i de andre EU-lande, for slet ikke at tale om ansøgerlandene.

Dansk ligestilling = lige muligheder

Men det, vi kalder ligestilling i Danmark, er jo kun en relativ ligestilling eller en relativ ulighed. Det er meget karakteristisk for Danmark, at vi har en meget udbredt kønsopdeling på arbejdsmarkedet i forhold til en række andre europæiske lande. I Tyrkiet har de for eksempel den højeste andel af kvindelige professorer. Og i en lang række af de øst- og sydeuropæiske lande er der også en langt højere andel af kvindelige professorer end i Danmark. Danmark ligger nede i den lave ende med 7% kvindelige professorer. Det samme gælder for eksempel i det private erhvervsliv, hvor vi i topledelsen i dansk erhvervsliv kun har 1% kvinder. I niveauet lige under topledelse kommer vi, også i den offentlige sektor, højst op på 10% kvinder. Denne hierarkiske ulighed har vi altså opretholdt til trods for det, vi kalder lighed.

Vi har også en ulighed på det horisontale plan: Et flertal af alle danske kvinder arbejder i den offentlige sektor, et flertal af danske mænd arbejder i den private sektor. Da den private sektor er stærkt lønførende, er det medvirkende til, at uligheden med hensyn til løn bliver stadig stærkere. Så i Danmark har vi altså en institutionalisering af en relativ ulighed, som er stærkere end stort set nogen af de andre lande i Europa.

Mainstreaming = lige resultater

Mainstreaming går ud på at skabe resultat

lighed mellem kønnene. Det er et ganske omfattende projekt, som formentlig kun er blevet besluttet, fordi ingen rigtigt har forstået, hvad det egentlig indebærer.

Det er samtidig meget karakteristisk, at den meget avancerede mainstreamingstrategi har vundet indpas i EU og FN, mens det kniber med at få den med i det praktiske arbejde på gulvplan, hvor forandringerne egentlig sker.

Hvis vi ser på mainstreamingstrategien i det her billede, kan man sige, at hvor de strategier, vi tidligere anvendte, gik ud på at skabe lige muligheder, så er mainstreaming en strategi for at skabe lige resultater. Det vil sige, at det handler om at fjerne uligheder. Spørgsmålet er så, hvilke uligheder skal vi fjerne? Skal vi fjerne kønsarbejdsdelingen?

Et frit valg...

Jeg har lige kigget på redegørelsen om kommunernes handlingsplan. 76% af dem, der arbejder i kommunerne, er kvinder. De arbejder med omsorg, de arbejder med uddannelse, de arbejder med kultur. Men kun 9% af kommunaldirektørerne er kvinder og kun 10% af borgmestrene er kvinder. Ligeledes er en stadig faldende del af dem, der sidder i kommunalbestyrelserne, kvinder. Nogle af kommunerne siger så, når de bliver spurgt, hvorfor de ikke lever op til deres mainstreamingforpligtelse, at det er jo et resultat af kvindernes eget valg. Det er jo kvinderne selv, der vil være sygeplejersker, pædagoger og folkeskolelærere. Det er jo ikke urigtigt, men det er med til at udbygge den relative ulighed og modvirker den mainstreamingindsats, vi er blevet sat til at foretage af EU.

Kønsblindhed

I en dansk sammenhæng er der også en tilbøjelighed til, at mainstreaming ikke bliver til resultatlighed. I stedet bliver det til køns-

neutralitet og dermed også til kønsblindhed. Jeg har evalueret den danske indsats inden for strukturfondene i Europa-Kommissionen. Strukturfondene drejer sig især om regionalstøtte. Der er det meget karakteristisk, at alle eller nogle af dem, som sidder med strukturfondene i Danmark, tillader sig at sige, at de godt ved, at indsatsen ikke virker i retning af kønsligestilling. Den virker sådan set modsat, fordi det, de opererer med, er en styrkelse af de konkurrencedygtige områder, og der er kvinderne jo ikke.

På den ene side er det rigtigt, at vi har fået en høj grad af ligestilling i Danmark. På den anden side er det også rigtigt, at den indtil nu ikke har haft så meget at gøre med det, der er sket i EU. Samtidig har den danske offentlige sektor indtil nu ikke været i stand til for alvor at påtage sig den mainstreamingindsats, der er blevet vedtaget i EU. Der er ganske vist et embedsmandsudvalg på ministerielt plan, som arbejder med mainstreamingindsatsen, men indtil nu har det primært resulteret i nogle relativt begrænsede projekter, som vi endnu ikke har set resultaterne af."

Hvorfor? Hvordan?

- Er det kønsligestilling, at kvinder har næsten lige så meget fuldtidsarbejde som mænd?
- Er mainstreamingprincippet en revolution? Er det så stor en omvæltning at skulle indtænke et kønsperspektiv i al politik og planlægning?
- Er mainstreaming lig med resultatlighed?
- Hvordan kønsvurderer (= mainstreamer) vi handelspolitikken, finanspolitikken, trafikpolitikken osv.?
- Er øgede ressourcer og ledelsesmæssig opbakning nok til, at mainstreamingstrategien virker?
- Hvordan skal man indtænke de økonomiske strukturer og identitetsmæssige normer for at få en effektiv mainstreamingstrategi?
- Er der love, projekter og politikker i EU, der virker imod EU's ligestillingsindsats?

Feministiske visioner for Europa – en nødvendighed og mulighed

Sofie Carsten Nielsen

Cand.scient.pol., Københavns Universitet, MA i europæisk politik fra Europakollegiet i Brügge. Assistent for Lone Dybkjær i Europa-Parlamentet, hvor hun arbejder med Konventet om EU's fremtid og europæisk ligestillingspolitik. Tidligere projektkoordinator i Den Europæiske Kvindelobby. Medlem af Det Radikale Venstre og Nyt Europa. Bidrager til antologien "De røde sko - feminisme nu", der udkom 8. marts 2002 på forlaget Tiderne Skifter. Tilknyttet feministisk forum

På spidsen

Kan man ikke sætte tingene på spidsen, er der ingen grund til at sætte dem nogen steder. Citat: Elsa Gress

"Det er nødvendigt at sætte tingene på spidsen. At spidde debatten om den Europæiske Union og debatten om ligestilling i Danmark og Europa. Ikke bare prikke, men virkelig stikke dybt i de forestillinger vi har om EU, Danmark, køn og kvinder. Forhåbentlig bliver vi så i stand til at se mulighederne i det eksisterende såvel som potentialet for det endnu ikke eksisterende. Sætter man tingene på spidsen, bliver man måske i stand til at forandre. Som feminist i Europa er forandring et absolut must!

Fra sidelinien til centrum

Ligestilling og køn er emner, der oftest findes på sidelinjen i den politiske debat, både i Danmark og på EU-niveau. Ved at trække ligestilling ind i centrum af den danske EU-debat bliver det tydeligt, hvordan EU har udviklet sig. Og vi kan se, hvordan den danske EU-debat har stået stille.

Tre spørgsmål

Ved at besvare tre spørgsmål om, hvordan forholdene er, er det forhåbentlig muligt at formulere konkrete visioner om, hvordan vi ønsker, de skal være:

1. Hvordan er køn og ligestilling blevet behandlet og diskuteret på EU-niveau?
2. Hvordan er køn og ligestilling blevet diskuteret i den danske EU-debat?
3. Hvilke muligheder er der for feministisk politik i EU?

Diskussioner om køn og ligestilling i EU

Ligestilling og køn har ikke været politiserede emner på dagsordenen i EU.

Hverken i EU eller i EU's medlemslande er det alment anerkendt, at undertrykkelse af kvinder er politisk skabt og har konkrete økonomiske konsekvenser. Derfor har politikerne heller ikke følt sig forpligtet til at tage undertrykkelsen af kvinder som udgangspunkt for konkrete handlinger.

Ligestilling – ikke blot på arbejdsmarkedet

Med udgangspunkt i handelssamarbejdet, som var omdrejningspunktet for EF i de før-

ste mange år, blev ligestillingsdebatten koncentreret til et spørgsmål om rettigheder på arbejdsmarkedet. Ligeløn har været EU's politik siden Rom-traktaten i 1957, og siden 1975 er der blevet vedtaget en række direktiver om ligeløn, lige behandling, social sikring, barsel, forældreorlov, deltidsarbejde og omvendt bevisbyrde i sager om diskrimination. I Danmark fik vi loven om ligeløn i 1976 som en direkte konsekvens af et EU-direktiv. Alle direktiver har fokus på forholdene på arbejdsmarkedet.

Med Amsterdam-traktaten blev ligestilling skrevet ind som en af EU's overordnede opgaver, og herefter er der langsomt sket et skift. Vi har for nylig fået et direktiv, der favner bredere end arbejdspladsen og den økonomiske politik; et anti-diskriminationsdirektiv, der bl.a. forbyder sexchikane, også uden for arbejdspladsen.

Den kønnede skepsis

Op gennem 1990'erne har man kunne spore en voksende skepsis overfor EU, ikke kun blandt kvinder, men dog i højere grad blandt kvinder end blandt mænd. Det var specielt "nej'et" i Danmark, der fik EU til at sætte fokus på det demokratiske underskud

og det såkaldte "kønsproblem". EU's statistikenhed, Eurobarometer, viser nemlig, at "kønsproblemet" ikke er rent dansk.

52% mænd mod 43% kvinder i hele Unionen er generelt positivt stemt over for EU.

Samtidig med diskussionen om "de skeptiske kvinder" i EU har man også haft en diskussion om, hvorvidt EU bliver opfattet som legitim af befolkningerne i Europa. Hvorvidt EU er en institution, de føler, repræsenterer deres interesser. Her påpeger mange akademiske analyser, at EU er en ny politisk form, at nationalstaterne ikke længere er nok, og vi derfor har behov for noget nyt. Vi kan ikke længere tale om flere nationale folk eller ét europæisk folk, men en flerhed af folk - en flerhed af identiteter og selvforståelser.

EU med feministisk potentiale

Hvis det er tilfældet, så er det på den ene side oplagt for feminister at være positive overfor EU. Kvinder kan få nye muligheder for indflydelse, når der findes et integreret samarbejde på tværs af grænser med mange og åbne informationskanaler, og når

staten - den mange vil kalde patriarkalsk - er svækket i forhold til europæisk niveau. Køn er et potentielt ikke-nationalt fællesskab.

På den anden side er der intet, der garanterer dette. De fleste feminister, der har forholdt sig til EU, tager afsæt i spørgsmålet: Er EU godt eller dårligt for kvinder? Det er fair nok: EU skal, som ethvert politisk system, kunne bedømmes på resultater. Desværre har det ofte kun været fra et økonomisk eller juridisk udgangspunkt, at dette spørgsmål er blevet stillet. Man har vurderet, at EU er godt, fordi det har skabt så megen progressiv ligestillingslovgivning på kort tid, eller EU er dårligt, fordi det er et neoliberalt, rent økonomisk projekt, der udelukker og undertrykker kvinder.

Strategier mod skepsis

Europa-Kommissionens strategi har været at give udtryk for, at EU per definition er godt. Og at den kvindelige skepsis skulle løses med information og repræsentation. Det vil sige, at skepsissen i forhold til EU skulle bekæmpes med information om EU og med løfte om flere kvinder på specielt politiske poster i EU's institutioner.

For eksempel har man iværksat storstilede oplysningskampagner specielt møntet på kvinder i forbindelse med overgangen til den økonomiske og monetære union og som forberedelse til indførelsen af euroen. I en informationspjece specielt til kvinder anbefalede Europa-Kommissionen blandt andet at uddele lommeregner til kvinder, så de ikke skulle blive forvirrede (!), når de skulle til at betale for deres indkøb med euro! Mon det er tillid til euroen eller kvinders tillid til egne matematiske evner, Europa-Kommissionen ønsker at fremme?

Alt sammen er formodentlig velment, men der ligger en opfattelse af kvinder bag, som

vi er nødt til at ændre. Kvinder er ikke mindre rationelle end mænd, og de skal nok få regnet vekselkursen ud. Og mænd føler ikke mindre end kvinder.

Den polariserede debat

Opdelingen i rationelle mænd og følende kvinder har desværre præget politisk filosofi og samfundsforståelse i århundreder. De rationelle mænd tilhører den offentlige og politiske sfære, mens de følende kvinder tilhører den private sfære. Videreførelsen af disse stereotyper har været med til at polarisere EU-debatten i Danmark endnu mere. "Det personlige er politisk" er ikke et slogan, der er slået igennem i den danske EU-debat.

Den danske EU-debat

Hvordan er køn og ligestilling blevet diskuteret i den danske EU-debat?

Den danske EU-debat har i 30 år været låst i nogle "kønnede" forståelser af, hvad det vil sige at være Mand og Kvinde, og hvad det vil sige at stemme Ja og Nej.

Debatten har haft et meget stærkt enten-eller præg. Enten har man villet ægteskab eller skilsmisse mellem Fru Danmark og Hr. EU. Men fløjene har haft det til fælles, at de bygger på traditionelle kønsforståelser, når de skal forklare, hvorfor EU er godt eller dårligt for Danmark og danskerne.

At stemme med hjertet eller hjernen

I Danmark har ja-fløjen ført oplysningskampagner i stil med Europa-Kommissionens om, hvad EU egentlig har gjort og planlægger at gøre for kvinder.

Europabevægelsen har eksempelvis løbende udgivet pjecer, og Venstres Karin Riis-Jørgensen oprettede "Euroengle" et e-mail-baseret netværk, der skulle "skrive læserbreve, tale med kolleger, naboer og familie,

arrangere små dagligstue møder eller store møder i kvindeorganisationer [...] og være en vejledning for kvinder, der er usikre i deres valg."

Netværket sendte pjecer på gaden med bagsideteksten "Nogle siger JA med hjernen. Andre siger NEJ med hjertet. Vi siger JA med hjertet og hjernen." Én kategori er udelukket fra pjeceteksten: Det er tydeligt en umulighed at sige NEJ med hjernen. Nej-sigere, og de er jo "Kvinder", fremstilles således som mindre rationelle end ja-sigere.

Man har fra det meste af ja-fløjens side afpolitiseret debatten og fremhævet EU som et funktionelt og per definition rationelt projekt. Var man imod, var man irrationel. Den kvindelige skepsis er ikke blevet anerkendt som et politisk og kollektivt problem - og den mandlige skepsis er blevet nærmest usynliggjort.

Det maskuline og det feminine

Hvis man var feminist, var man per definition imod EF, da Danmark blev medlem - hele venstrefløjen var imod EF, og der var, og er vel endnu, desværre meget få feminister til højre for midten. Det er måske en af forklaringerne på, at vi ikke diskuterer EU's ligestillingspolitik og EU's initiativer i forhold til køn. EU har ikke været en del af diskussionen om et feministisk politisk projekt. Det nationale niveau - Danmark - er blevet prioriteret som det absolut bedste, og en konstruktiv diskussion af EU som et politisk projekt er blevet udelukket.

EU er blevet fremstillet som alt det modsatte af det gode danske politiske velfærdsprojekt. EU var en *maskulin* markedsmaskine. Danmark den *feminine* velfærdsstat. Et eksempel på dette er Junibevægelsens pjecer til Europa-parlamentsvalget i 1999 om "mandsvældet i EU".

Ligestilling som fælles strategisk projekt

I det etablerede politiske Danmark – og det er jo ja-fløjen – har feminisme længe været nærmest et forbudt ord. Kan man for eksempel forestille sig en dansk statsminister, mand som kvinde, der som den svenske statsminister Göran Persson uden problemer kalder sig feminist? Og hvorfor ikke? Fordi vi i Danmark længe har bildt os ind, at vi har ligestilling mellem kønnene. Det har vi ikke.

Måske skal vi ikke være flere feminister, måske skal vi bare være bedre feminister. Vi skal ikke arbejde hårdere, men mere strategisk.

Under alle omstændigheder er det vigtigt at få vendt opfattelsen af feminister og få gjort ligestilling til et emne, alle kan og tør tage stilling til. Ligestilling og kønsdebat hører ikke til i en bestemt sfære eller blandt specielt sære outsiders.

Visioner i centrum

Det samme gælder for EU. EU præsenteres som noget særligt, som vi kun behøver at beskæftige os med ved særlige lejligheder. Men EU er ikke kun udenrigspolitik.

EU er en del af alle sfærer af politik i Danmark. Ligesom køn og ligestilling.

Vi skal have politik tilbage i EU-debatten i Danmark. På ja-fløjen skal der skiftes fokus fra at overbevise nej-sigerne om, hvad EU ikke er, til "hvad vi mener, EU er", "hvad vi ønsker, EU skal blive" og "hvordan EU kan blive, som vi gerne vil have det". På nej-fløjen må fokus skifte fra kun at beskrive alt det, vi ikke kan lide ved EU, til "det vi ønsker i stedet for" og til "hvad vi ønsker af EU, mens det er her". Således at vi ikke fort-

sætter i to parallelle riller, et ja- og et nej-spor, der aldrig mødes til konstruktiv diskussion. Og vi vil have politik tilbage i ligestillingsdebatten i Danmark. De to ting lader sig oven i købet kombinere. For lige såvel som det personlige er politisk, så er den Europæiske Union og dens udvikling og fremtid et politisk spørgsmål.

Feministiske tanker har været udelukket fra den danske debat om EU alt for længe. Det er vores opgave at bringe dem på banen.

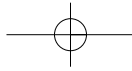
Den låste debat

Den danske EU-debat er låst, fordi ja-fløjen og nej-fløjen taler i to forskellige rum, og fordi ingen af fløjene i sig selv åbner meget rum for politik - det vil sige en diskussion af holdninger om samfundsforhold, som kan diskuteres med andre, der er uenige, så vi kan nå frem til konkrete politikker. Og debatten er låst, fordi EU-debat kun finder sted omkring folkeafstemninger, hvor vi skal sige enten ja eller nej. Det skal vi ændre. EU går ikke væk, så vi må bruge det til at drive feministisk politik.

Muligheder for feministisk politik i EU

Det er helt afgørende for EU-debatten, at spørgsmål ikke bliver stillet som "enten-eller". Målinger af, om EU er godt eller dårligt for kvinder, har meget ringe værdi i debatten i dag. Kvinderne har ikke enten gavn eller ikke-gavn af EU.

EU er et politisk projekt. Det er en permanent politisk arena, som har stigende indflydelse på vores hverdag. Og så er EU en politisk arena, der har feministisk potentiale. Men et potentiale skal som bekendt realiseres. Det kræver, at vi deltager i kampen og får sat ligestilling, køn og magt på dagsordenen.

Fra feministisk hold har der ikke været boret nok i det politiske potentiale i EU.

Muligheder for at påvirke EU

Det gode er, at EU er ikke et færdigt produkt, men under udvikling. Det er en politisk proces, der er baseret på et demokratisk samarbejde. Der er muligheder i EU's udvikling, fordi EU stadig er et åbent politisk projekt. EU er et projekt, der anerkender, at individer er afhængige af hinanden. Det er en nødvendig forudsætning for at skabe visioner om politisk fællesskab på europæisk niveau. Sådanne visioner er afgørende for udviklingen af en demokratisk feministisk politik.

Konventet om EU's fremtid

Netop her i efteråret 2002 arbejder Konventet om EU's fremtid på en forfatningstraktat til et fremtidigt udvidet EU. Konventet om EU's fremtid består af repræsentanter fra de nationale regeringer og repræsentanter fra de nationale parla-

menter og Europa-Parlamentet.

Forfatningsprocessen kan ses som en katalysator for forandring. Det er nu, vi har chancen for at ændre den måde, politikken er skruet sammen på, og overveje fremtidige muligheder.

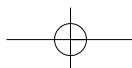
Ligestilling skal indskrives i forfatningen

Ligestilling mellem mænd og kvinder skal have sin retmæssige plads i en europæisk forfatning - i et selvstændigt kapitel. Dermed sikrer vi, at fremtidens Europa bliver bygget på respekt for alle mennesker uafhængigt af alder, social baggrund, etnisk oprindelse og køn.

Der foregår en heftig debat om fremtiden for et socialt Europa netop nu. Den debat har brug for feministiske kræfter, og der er stærkt brug for opmærksomhed omkring dette arbejde. Hvis vi får en europæisk forfatning med en grundlovsfæstet ret til ligestilling - rettigheder der gælder de europæiske borgere direkte - så er der et helt konkret afsæt for feministisk politik på europæisk niveau. Rettigheder giver ikke ligestilling i sig selv, men de er et godt middel på vejen.

Ingen demokratiske, feministiske fremskridt sker af sig selv. Hverken på europæisk eller nationalt niveau. Vi er nødt til at arbejde for fælles normer i EU. Vi er nødt til at holde fast i - og kæmpe for - at ligestilling i bred forstand bliver en af de vigtigste af disse fælles normer.

Vi er nødt til at have feministiske visioner om Europa!"

Vægtvogter-metoden

"Der skal være en mere bindende koordinering af landenes indsats på ligestillingsområdet, så det er pinligt for landene, hvis de ikke gør noget. Vi skal være bedre til at benytte "vægtvogter-metoden" inden for ligestillingsområdet i EU. Den bruges allerede inden for beskæftigelsesområdet. Det vil sige, at landene får lektier for og skal ned og forklare året efter, hvad de har gjort for at opnå noget. Det er ligesom, når man er med i vægtvogterne, så skal man også komme ugen efter og forklare, hvordan det er gået med vægten. Den metode skal vi anvende på ligestillingsområdet."

Helle Thorning-Schmidt, MEP,
Socialdemokraterne, "EU – lige nu", den
14. november 2002

Vi er forpligtede

"Der er mange vigtige ligestillingsemner, som er vigtige at få på dagsordenen i EU. Det er for eksempel handel med kvinder, som jeg synes bliver endnu mere aktuelt, når vi får de nye lande med. Jeg mener i det hele taget, vi har en meget stor forpligtigelse i forhold til ligestilling i de nye medlemslande."

Helle Sjelle, MF, Det Konservative
Folkeparti, "EU – lige nu", den 14.
november 2002

Vi skal holde fast

"EU er muligvis et patriarkalsk projekt. Men der er så meget forandring i gang i EU lige nu, og den proces må ikke løbe os af hænde. Vi skal finde en måde at arbejde videre på sammen efter i dag, så vi kan fremme ligestilling i EU."

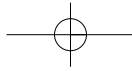
Charlotte Gerhauge,
Folketingskandidat for
SF, tilknyttet feministisk
forum, "EU – lige nu",
den 14. november
2002

Bud på EU og ligestilling fra nord til syd, højre til venstre

Vi er begyndt at diskutere

"Jeg er glad for, at vi endelig er begyndt at diskutere politik i EU. Længe har det været lagt op som om, at EU kun handlede om markedet, altså mere om konkurrenceforhold mellem medlemslandene frem for mennesker. Nu er vi begyndt at diskutere det politiske indhold i EU. [...] Reelt set er der en europæisk konsensus angående ligestilling. Det, synes jeg, vi skal bruge offensivt. Vi skal lade være med at lade os provokere af, at vi i Danmark måske ikke har de bedste muligheder for at føre ligestillingspolitik nu. Så skal vi bare føre den i Europa i stedet."

Kamal Qureshi, MF, Socialistisk Folkeparti, "EU – lige nu",
den 14. november 2002

Hvad kan vi selv gøre?

"Jeg tror ikke, man får ligestilling alene via konkrete tiltag. En vigtig forudsætning er den holdning, den politiske diskurs og den indstilling, der er i befolkningen. [...] Det er en stor fejl at bruge EU som redningsplanke, for jeg tror ikke, EU vil ændre verden for os. Jeg tror heller ikke, EU i sig selv enten er en progressiv eller reaktionær faktor. Desuden er EU ikke faldet ned fra himlen. Det er en struktur, der udspringer og er skabt af europæiske statsmænd – med en stor fed streg under mænd. På den måde er det en afspejling af det, der er foregået i de vesteuropæiske lande de sidste 50 år. Derfor skal vi også vende spørgsmålet om og sige: Hvad kan vi egentligt selv gøre?"

Trine Pertou Mach, talsperson, Junibevægelsen, "EU – lige nu", den 14. november 2002

Europæiske værdier

"Unge mennesker i Portugal, som er vokset op med EU, har allerede udviklet en ny mentalitet i forhold til europæisk statsborgerskab. Dette europæiske statsborgerskab indeholder elementer som mobilitet, viden, at lære af andre, deltagelse i EU-projekter og, vigtigst af alt, forståelsen af den europæiske udviklingsmodel og de værdier den rummer: Næmlig økonomiske og sociale fremskridt, som gensidigt styrker hinanden, med kønsligestilling som en af disse værdier."

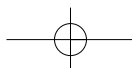
Ana Sofia Fernandes, koordinator for det portugisiske netværk af unge for ligestilling (PNYPE), "EU – lige nu", den 14. november 2002

Læs oplæggene i deres helhed på www.feministiskforum.dk under ikonet "EU – lige nu"

Feministisk energi i østudvidelsen

"Hvis vi sammenligner ansøgerlandene med et EU-gennemsnit med hensyn til kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet, så er den højere i ansøgerlandene. Set i forhold til børnepassning og pleje af ældre er der større udbud i ansøgerlandene, selv om der vel at mærke er sket forringelser i deres velfærdssystemer. Mulighederne for at forene arbejdsliv og familieliv er ret presserende for de unge kvinder i ansøgerlandene. Kvindeorganisationerne er noget mere radikale, for de kan ikke vente på forandringer. De har været gennem ti vanskelige års transition, hvor de har set en forringelse af velfærdsstaten. Og de er parate til at bidrage til at opbygge et mere socialt Europa. Så jeg tror, der er meget feministisk energi at hente fra østudvidelsen."

Malin Björk, Den Europæiske Kvindelobby, "EU – lige nu", den 14. november 2002

Kunne det være anderledes? – Visioner for ligestilling

Indlæg ved feministisk forum

feministisk forums overordnede vision for ligestilling er en demokratisk vision. Vores drøm er et samfund, der giver alle borgere samme rettigheder og muligheder, og hvor køn, alder, seksualitet, religion og etnisk baggrund ikke sætter snævre rammer for de forventninger, omverdenen har til os.

Køn er altså én blandt mange andre faktorer, vi synes, det er vigtigt at beskæftige sig med. Og kampen for ligestilling er én kamp blandt flere, der udfordrer tingenes tilstand og holder demokratiet åbent.

Ligestilling til fortsat debat

Vi ønsker en politisk diskussion om ligestilling og EU. En politisk diskussion i betydningen: Ligestilling og EU skal være til debat. Ligestilling og EU er foranderligt. Det kunne være anderledes, end det er i dag! Hvordan opnår vi en ændring?

Kamp for et bedre samfund

Hverken ligestilling eller demokrati kan opnås fuldstændigt. Der vil altid være nogle, der har mindre adgang til magt end andre, nogle der har mindre frihed eller er mindre lige end andre. Det skal vi huske på, og vi skal blive ved med at kæmpe for et bedre samfund

Visioner for ligestilling handler om at kunne tænke ud over det eksisterende. At kunne

forestille sig et andet samfund. Visioner skal være baggrunden for at give debatterne om ligestilling og EU et konkret politisk indhold.

Overordnede visioner

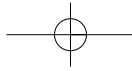
Vores vision om ligestilling indeholder blandt andet nedenstående:

– EU skal sikre og udbygge Europas velfærdsstater, men ikke ud fra en konservativ familieforståelse. EU skal altså ikke fastholde kvinders rolle som primære forældre og mænds rolle som primære forsørgere. Både kvinder og mænd skal have mulighed for at vælge de liv, de ønsker. Især skal det være muligt at kombinere et godt arbejdsliv med et godt familieliv.

– EU skal sikre, at der fortsat sker en høj prioritering af ligestilling i ansøgerlandene, dvs. også efter deres optagelse i EU. Vi skal fortsat støtte deres udvikling på ligestillingsområdet økonomisk, og EU skal støtte, at der skabes netværk på tværs af EU-landene. Videndeling på tværs af landene skal sikre, at Nord- og Syd, Øst- og Vesteuropa får mulighed for at lære af hinandens erfaringer på ligestillingsområdet.

– Der skal fortsat arbejdes med kvinders repræsentation i EU. Det gælder både i medlemslandene og i EU's institutioner, hvor der er alt for få kvinder i Konventet om EU's fremtid, i Europa-Parlamentet og i Europa-Kommissionen.

– Helt overordnet handler al politik om mennesker og dermed om kvinder og mænd, piger og drenge. Strategier og politikker, der ikke indtænker kvinder og

mænds forskellige livsvilkår, vil automatisk komme til at indeholde kønsskævheder. Derfor er EU's mainstreamingstrategi god. Den kræver, at køn og ligestilling skal indtænkes i al politik og planlægning. Det skal vi arbejde videre med. Og for vores skyld må EU gerne kræve, at medlemslandene arbejder mere seriøst med denne strategi end i dag.

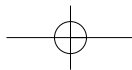
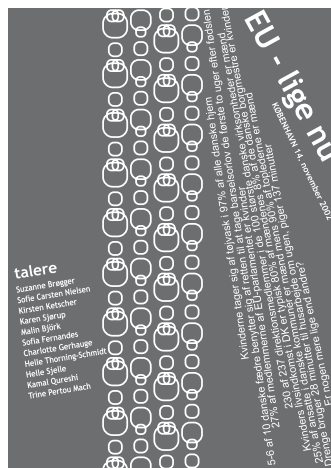
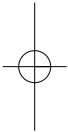
Ønskeliste

Vi ønsker en række konkrete tiltag på ligestillingsområdet gennemført. Eksempler på disse fremgik af et go-card fremstillet i forbindelse med konferencen. Baggrunden for go-cardet var at samle ønsker for ligestilling og overrække dem til Danmarks ligestillingsminister Henriette Kjær. Vores håb er, at hun og andre politikere tager ønskerne med i det videre arbejde for ligestilling nationalt og på europæisk plan.

Nedenfor gengiver vi dele af begrundelserne for indsatsområderne. Flere oplysninger findes på www.feministiskforum.dk under ikonet "EU – lige nu".

Et debatskabende videnscenter for ligestilling

For at kunne arbejde aktivt for ligestilling er det nødvendigt at have adgang til kvalificeret viden om, hvordan det står til med ligestillingen. Der er behov for en uvildig institution, der kan samle eksisterende viden, skabe ny viden samt analysere og kommentere de myter, der ofte forbliver uantastede. Såsom at vi har opnået fuld ligestilling i Danmark. På trods af formel ligestilling er der stadig en mængde vanskeligt forklarlige barrierer i forhold til eksempelvis ligeløn, kvinders lige politiske repræsentation og andre kønsspecifikke uligheder. Barrierer som ikke kun er udtryk for individuelle valg,

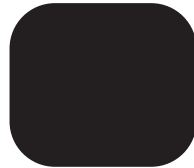
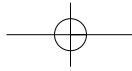

men, som handler om mere overordnede samfundsmæssige strukturer. Vi vil have det lukkede Videnscenter for Ligestilling gene-
tableret, og vi ønsker et videnscenter på europæisk plan.

Asyl på grund af kønsrelateret forfølgelse
Kønsrelateret forfølgelse opstår i situationer, hvor kvinder og mænd aktivt eller passivt modsætter sig kønsrelaterede undertrykkende normer, traditioner eller love, der er foreskrevet eller pålagt af det styre eller samfund, de lever i. Kulturelle traditioner og praksisser eller diskriminerende lovgivning skal anerkendes som årsager til forfølgelse og grundlag for asyl.

Offentlige budgetter med et kønsperspektiv
Kønsanalyse af statsbudgetter vil sige, at der ses på, hvad pengene bruges til – mænd eller kvinder, drenge eller piger? Det er en måde at holde regeringer ansvarlige for deres forpligtelser til at skabe ligestilling og sikre lige rettigheder for alle. Budgettet kan læses som en politisk udtalelse, der afspejler regeringers sociale og økonomiske prioriteter, dvs. den pengemæssige side af regeringernes politiske engagement i bestemte politikker og programmer. Ved at integrere en kønsanalyse af de offentlige budgetter er det muligt at analysere, om ressourcerne både kommer mænd og kvinder til gode.

En skærpet indsats over for køb og salg af kroppe
I Danmark er antallet af udenlandske prosti-

tuerede tidoblet på ti år, og der er nu omkring 2000 udenlandske prostituerede i Danmark. Handel med mennesker, herunder handel med kvinder og børn til prostitution, aktualiseres af øget aktivitet på tværs af grænser. Handlen med mennesker til sexindustrien i Vesten er en del af den internationale organiserede kriminalitet. Men uanset de ydre rammebetingelser skal vi ikke glemme, at forudsætningen for salg af seksuelle ydelser er, at der er købere til sexhandlen. I Europa findes ingen fælles lovgivning om prostitution. Bør vi i Danmark legalisere prostitution, som det er tilfældet i Holland og Tyskland? Eller skal vi kriminalisere kunden, som det er gjort i Sverige?

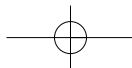
En central barselsfond

Der bør oprettes en central barselsfond. Alle arbejdspladser skal økonomisk bidrage til omkostningerne ved at gå på barsel gennem betaling til en fælles fond, hvorfra såvel fædres som mødres barselsorlov finansieres. Målet er at få et system, hvor det er et

fælles ansvar at finansiere barsel i stedet for, at det primært er en belastning for unge kvinder. Forhåbentlig kan et sådant initiativ mindske betydningen af, hvem der tager barslen, så flere mænd tager barsel. Og dermed skabe mere ligestilling på arbejdsmarkedet og på hjemmebanen. Derudover skal lovgivningen om barsel ændres, så en del af orloven reserveres til fædrene.

Styrket fokus på køn og ligestilling i uddannelserne

Køn skal gøres til et tema i uddannelserne. Køn som tema i uddannelserne dækker blandt andet over, at det synliggøres over for lærere og elever, undervisere og studerende, hvordan kønnet er på spil i forskellige sammenhænge, hvad enten det drejer sig om de kønsstereotyper, der formidles gennem grundskoleuddannelsen, eller hvordan kønnet er på spil, når studerende ved de højere læreanstalter til- eller fravælger en forskerkarriere. Derudover skal køn i højere grad være genstand for undervisning og forskning.

På go-cardet var der plads til yderligere ønsker for ligestilling. Mangfoldigheden af ønskerne fremgår af nedenstående.

– Ligeløn

Selv om ligestønsloven har fejret sin 25 års fødselsdag, er der stadig uforklarlige lønforskelle mellem mænd og kvinder, som udfører samme type arbejde. Dette illustrerer, at formel ligestilling i form af lovgivning ikke per definition fører til reel ligestilling. Mere viden og debat om manglende ligeløn og forskel i kvinders og mænds livsindkomst, pensionsforhold mv. er nødvendig.

– Samfundstjeneste

Lad et års samfundstjeneste for alle afløse den kønsbestemte værnepligt. Denne borgertjeneste kan aftjenes i f.eks. omsorgssektoren.

– Fokus på pornificeringen af det offentlige rum

Der er behov for mere kritisk debat af, hvordan seksualiseringen af det offentlige rum påvirker os. Karen Sjørup, leder Center for ligestillingsforskning, udtalte på konferencen "EU – lige nu", 14. november 2002: "Det er meget sigende, at den mest citerede

kvinde i den danske offentlighed i disse dage er Katja Kean, en silikoneret porno-model. Hun er stærkt bakket op af en drengeøvs-kultur, som får enormt meget sendetid på nationalt TV, langt mere end vi gør. Jeg tror ikke rigtigt, vi gør os klart, hvor stort et problem, det er for ligestilling. Men det går ind i vores forestillinger om mænd og kvinder og bevirker, at mænd kan tillade sig langt mere over for kvinder, end de kunne for nogle år siden. Nu har vi ligestilling, tænker man, så nu behøver man ikke at tage nogle særlige hensyn."

– Mediernes fremstilling af køn

Der er behov for en debat om mediernes ansvar i forhold til at opretholde kønsstereotyper og i forhold til seksualiseringen af det offentlige rum. Der er behov for dygtige journalister, der har viden om køn og ligestilling. Medierne skal mainstreames i forhold til køn. Måske er der muligheder for forandring i EU-regi, idet EU netop står over for at skulle diskutere medie-politik.

– Mere forskning i porno, prostitution, vold i hjemmet
Disse underprioriterede forskningsområder skal bevilges flere ressourcer.

- Kvinder i forskning
Der ønskes både flere kvinder i forskning og flere midler til kvinderelevante temaer.
- Flere krisecentre til voldsramte kvinder
- Øget fokus på manderoller
Især skal der sættes fokus på manderoller i familien.
- Sikre ligestilling for kvinder fra etniske minoriteter
- Flere kvindelige ledere i det private og det offentlige
- Efterleve FN's kvindekonvention
Kvindekonventionen skal indarbejdes i dansk politik og praksis.
- Grundlovssikre ligestilling
Ligestilling af kvinder og mænd skal indarbejdes i den danske grundlov og i en kommende EU-forfatning.
- Leve op til forpligtelsen til mainstreaming
Der skal etableres et Generaldirektorat for Ligestilling og Køn og et rådgivende organ for Ligestilling og Køn i EU-regi.

Arbejdsdeling

Når vi diskuterer konkret ligestillingspolitik, kommer vi ikke udenom at vurdere arbejdsdelingen mellem EU og medlemslandene.

Skal en central barselsfond for eksempel være fælles for alle EU-landene, eller må de enkelte lande selv bestemme, om de ønsker en barselsfond? Behøver vi fælles regler for at styrke fokus på ligestilling i uddannelserne? Kan man lave en effektiv lovgivning om køb og salg af kroppe uden samarbejde i EU? Er der områder, hvor EU snarere hæmmer end fremmer ligestilling?

Svarene afhænger i høj grad af ideologisk ståsted. I feministisk forum er vi - på trods af partipolitiske uenigheder - enige om, at EU ikke i sig selv fører til mere demokrati eller mere ligestilling. Demokrati og ligestilling er noget, vi må kæmpe for. Og så mange som muligt skal deltage, så forskellige synspunkter og holdninger bliver hørt. Dette gælder ikke mindst kvinderne, som er underrepræsenterede i det formelle politiske liv både i Danmark og EU.

feministisk forum opfordrer alle med interesse for køn og ligestilling til at deltage i arbejdet for demokrati og ligestilling, hvad enten de på forhånd er for eller imod EU som projekt. Fremover må vi arbejde strategisk for at realisere nogle af ønskerne fra ønskelisten - både på nationalt og europæisk niveau.

Er det allerede ved at ændre sig? - Strategier for ligestilling

Indlæg ved feministisk forum

Konferencen "EU – lige nu" viste, at der findes masser af visioner, energi og engagement, der kan bruges konstruktivt og strategisk på at realisere visionen om et ligestillet Europa.

Alle med interesse for køn og ligestilling bør arbejde aktivt for at fylde indhold i ligestillings- og EU-debatten.

Strategiske feminister

Det handler om at få *flere* til at diskutere køn og ligestilling i den nationale og europæiske politiske debat. Vi skal have flere mænd og kvinder på banen. Ligestilling vedkommer os alle - vi har alle et køn!

Men det handler i lige så høj grad - måske højere? - om at blive mere *strategiske* feminister.

Som strategiske feminister må vi vælge vores indsatsområder og arbejde målrettet for dem. I sidste ende handler det om at udarbejde konkrete forslag og få politikere til at tage forslagene med i det videre arbejde.

Lad os mobilisere kræfterne

Lad os hjælpe hinanden op af det hænge-dynd, Suzanne Brøgger så rammende beskrev i sin åbningstale: "*Vi spjætter og spræller i klistret i håbet om, at det en dag må holde op. Men den personlige indsats slipper vi aldrig for, uanset hvor mange kon-*

ferencer vi holder". Det er vi enige i, men lad os gøre den personlige indsats til et fælles projekt. Vi har behov for den energi og de visioner, der udspringer af at dele viden, ideer, erfaringer og holdninger.

Lad os gøre viden tilgængelig

Vi må samle den allerede tilgængelige viden om fremskridt og tilbageslag i ligestilling mellem mænd og kvinder, gøre brug af hinandens viden og støtte hinandens ideer og initiativer på tværs af traditionelle partipolitiske skel.

Vi skal være fælles om at skabe en offentlig bevågenhed om EU's ligestillingspolitiske tiltag. Sammen kan vi bringe feministiske tanker ind i den danske og europæiske debat om EU og sætte fokus på, hvordan vi kan bruge EU til at fremme feministiske visioner om et ligestillet Danmark og Europa.

Lad os skabe og styrke netværk

Lad os skabe og bruge netværk, så vi høres både i EU og i det danske Folketing. Det feministiske potentiale i EU skal udforskes, og vi skal sikre et Europa med ligestilling som en af grundværdierne.

Vi må gøre mere ud af de nationale og internationale netværk, både gennem e-mail-netværk og ved at mødes til seminarer og konferencer. Det er vigtigt at dele erfaringer på tværs af organisationer og nationalstatslige grænser.

Lad os arbejde for, at optagelsen af de nye medlemsstater giver ligestillingsdebatterne et skub fremad, og at udvidelsen skaber mere feministisk energi.

Vores opfordring:

– Vi skal alliere os og bruge kræfterne strategisk for at nå nogle konkrete mål på den danske og europæiske ligestillingspolitiske arena. Konkrete landvindinger giver energi til at fortsætte med at sætte køn og ligestilling på dagsordenen med et konkret politisk indhold.

– Lad os gøre mere og bedre brug af Den Europæiske Kvindelobby, der gør et stort stykke arbejde for at sætte køn og ligestilling på dagsordenen.

– Lad os gøre mere og bedre brug af at der er kort vej til de danske politikere. Vi skal give dem inspiration og information, så de kan arbejde for kønsligestilling, og vi skal finde måder at støtte de politiske initiativer for kønsligestilling.

– Vi opfordrer Ligestillingsafdelingen, nationale organisationer og NGO'er til at samarbejde om at få ressourcer til erfaringsopsamling og til netværksdannelse.

– Lad os arbejde for at medierne i højere grad dækker EU- og ligestillingsdebatten – på en nuanceret og indholdsfuld måde.

God arbejdslyst!

Den Europæiske kvindelobby

Den Europæiske Kvindelobby – European Women's Lobby (EWL) – er den største sammenslutning af ikke-statslige kvindeorganisationer i EU. EWL laver lobbyarbejde og giver information til politikere om kvinders rettigheder for at sikre, at kønsligestilling er medtænkt i alle politikker i EU.

Den Europæiske Kvindelobbys vision er et Europa baseret på solidaritet, demokrati og ligestilling af kvinder og mænd.

Nogle af lobbyens fokusområder er:

- Lovgivningsarbejdet i EU
- Lige repræsentation af mænd og kvinder i beslutningstagning
- Beskæftigelse og socialpolitik, hvilket relaterer sig til konstruktionen af en europæisk social model
- Kvinders rettigheder og vold mod kvinder
- Østudvidelsen

I forbindelse med Konventet om EU's fremtid og arbejdet med en ny forfatning for EU har EWL bl.a. stillet krav om, at ligestilling af kvinder og mænd formuleres som et af hovedformålene for den Europæiske Union og som en fundamental forudsætning for europæisk demokrati.

Hold dig orienteret på:

Den Europæiske Kvindelobby. Læs mere om lobbyens arbejde og tilmeld dig deres nyhedsservice på: www.womenlobby.org

Europa-Kommissionens Generaldirektorat for beskæftigelse og sociale anliggender har bestilt en undersøgelse af mulighederne for at etablere et europæisk kønsinstitut. Læs rapporten på:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/documents/genderinst.pdf

Europa-Parlamentets kvindeudvalg:

http://www.europarl.eu.int/committees/femm_home.htm

European Women Lawyers Association giver juridiske råd, hvis man spørger, og findes på: <http://www.ewla.org/>

Europarådets ligestillingside er at finde på:

<http://www.humanrights.coe.int/equality/>

Europa-Kommissionens ligestillingsenhed finder du på:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm - tjek deres linkside, hvor det både er muligt at finde link internt i Europa-Kommissionen, f.eks. "women and science":

<http://www.cordis.lu/improving/women/home.htm>, eller f.eks. siden med Marie Curie-stipendier:

<http://www.cordis.lu/improving/fellowships/home.htm>, og links til NGO'er, fagbevægelse mv.

Se også http://www.europarl.eu.int/factsheets/4_8_7_en.htm for en oversigt over ligestillingsdirektiver.

FN's kvindekonvention (FN's konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination af kvinder, CEDAW) findes på: www.menneskeret.dk

Konventet om EU's fremtid arbejder på en forfatningstraktat til et fremtidigt udvidet EU. Konventet om EU's fremtid består af repræsentanter fra de nationale regeringer og repræsentanter fra de nationale parlamenter og Europa-Parlamentet – se:

<http://european-convention.eu.int/bienvenue.asp?lang=DA>

Kvinderådet er den danske repræsentant i Den Europæiske Kvindelobby. Kvinderådets hjemmeside findes på www.kvinderaad.dk

UNIFEMs rapport "Progress of the World's Women 2000" giver en status over fremskridt og tilbageslag:

<http://www.unifem.org/progressww/2000/>

WIDE, Network Women in Development Europe, er et europæisk netværk af kønsekspertter, NGO aktivister og menneskerettighedsaktivister. Find hjemmesiden på: <http://www.eurosur.org/wide/home.htm>